

## LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 2/2002 vp

### Hallituksen esitys laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain ja tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Eduskunta on 7 päivänä joulukuuta 2001 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain ja tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta (HE 217/2001 vp).

##### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ulla Mohell, oikeusministeriö
- pääjohtaja Markku Salminen, Rikosseuraamusvirasto
- johtaja Kirsti Nieminen, Keravan vankila
- johtaja Petra Kjällman, Rikosuhripäivystys.

#### HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rangaistusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja tutkintavankeudesta annettua lakia siten, että lakeihin lisätään säännökset vankeinhoitoviranomaisen oikeudesta ilmoittaa vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta ja laitoksesta poistumisesta asianomistajalle tai eräille muille henkilöille laissa säädetyissä tilanteissa. Ilmoittamisoikeus vapauttamisesta olisi, jos olisi perusteltua syytä epäillä, että vanki syyllistyy toisen henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan

rikokseen. Esitys perustuu Euroopan unionin neuvoston 15 päivänä maaliskuuta 2001 hyväksymään puitepäätökseen uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä. Rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi vähäinen täsmennys.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 22 päivänä maaliskuuta 2002, jolloin jäsenvaltion on saatettava puitepäätöksen 4 artiklan noudattamisen edellyttämät säännökset voimaan.

#### VALIOKUNNAN KANNANOTOT

##### *Yleisperustelut*

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön Euroopan unionin neuvoston puitepäätös uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä. Puitepäätösehdotuksesta antamas-

saan lausunnossa valiokunta on suhtautunut myönteisesti säädöksiin ja toimenpiteisiin, joilla parannetaan rikoksen uhrin asemaa (LaVL 10/2000 vp). Valiokunta on myös muissa yhteyksissä korostanut tarvetta parantaa rikoksen

uhrin tosiasiallista asemaa (esim. LaVL 11/2000 vp, LaVL 17/2001 vp). Aikaisempien kannanottojensa mukaisesti valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Puitepäättösehdotuksesta antamassaan lausunnossa valiokunta on todennut rikoksen uhrin oikeudellisen aseman olevan Suomessa monessa suhteessa parempi kuin eräissä muissa EU:n jäsenvaltioissa. Tästä johtuen puitepäättöksellä ei katsottu voitavan Suomessa merkittävästi vahvistaa uhrin oikeudellista asemaa. Valiokunnan mielestä uhrin asemaa ja tosiasiallisia mahdollisuuksia tehokkaaseen oikeussuojaan voidaan parantaa tehokkaalla tiedottamisella, viranomaisten asenteiden ja toimintatapojen tarkistamisella sekä vahvistamalla rikosten uhreja auttavien organisaatioiden toimintaa.

Valiokunta on korostanut käytännöllisiä toimenpiteitä myös käsitellessään hallituksen esitystä HE 41/1998 vp laiksi lähestymiskiellosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (LaVM 11/1998 vp). Valiokunta on pitänyt välttämättömänä, että otetaan käyttöön sellaisia apuvälineitä, joilla lähestymiskielloa voidaan tosiasiallisin keinoin tehostaa ja näin luoda turvallisuudentunnetta uhatuille henkilöille.

Esityksessä ehdotetaan lainsäädännön muuttamista siten, että vankeinhoitoviranomaisilla on oikeus ilmoittaa vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta tai laitoksesta poistumisesta mm. rikoksen uhrille, jos on perusteltua syytä epäillä, että vanki syyllistyy henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan rikokseen. Valiokunta on puitepäättösehdotuksesta antamassaan lausunnossa suhtautunut varauksellisesti tällaiseen säännökseen. Mikäli uhrin turvallisuus on todella vaarassa epäillyn tai tuomitun vapautumisen johdosta, on ilmoitusmenetely todennäköisesti riittämätön hänen suojaamiseksi. Vakavissa vaaratilanteissa ilmoitusmenettelyä tehokkaammat toimet ovat välttämättömiä uhrin suojelemiseksi.

Esityksen perusteluissa ei mainita rikosoikeudellisia säännöksiä, jotka kriminalisoivat hengen ja terveyden uhkaamisen. Uhkaaminen voi

olla rangaistava esimerkiksi rikoslain 15 luvun 9 §:n (oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen), 16 luvun 9 a §:n (lähestymiskiellon rikkominen) tai 25 luvun 7 §:n (laiton uhkaus) mukaisena tekona. Mikäli uhkaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkistön, viranomaisten käytettävissä on uhan torjumiseksi ilmoittamista tehokkaampia keinoja.

### ***Yksityiskohtaiset perustelut***

#### **1. Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja 2. Laki tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta**

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 12 §:ään ja tutkintavankeudesta annetun lain 14 a §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset vangin tai tutkintavangin vapautumisesta ja laitoksesta poistumisesta ilmoittamisesta. Valiokunta ehdottaa pykälien 2 momenttien kielellistä tarkistamista ja yhdenmukaistamista.

#### ***Päätösehdotus***

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 12 § muutettuna ja*

*että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 14 a § muutettuna seuraavasti:*

#### **1. lakiehdotus**

##### 12 §

(1 mom. kuten HE)

Ilmoitus on tehtävä hienotunteisuutta noudattaen. Ilmoitusta ei saa tehdä vastoin (poist.) 1 momentissa tarkoitetun, vaarassa olevan henkilön ilmaisemaa tahtoa.

(3 mom. kuten HE)

**2. lakiehdotus**

14 a §  
(1 mom. kuten HE)

Ilmoitus *on tehtävä* hienotunteisuutta noudattaen. Ilmoitusta ei saa tehdä vastoin (*poist.*) 1 momentissa tarkoitetun, *vaarassa olevan* henkilön ilmaisemaa tahtoa.  
(3 mom. kuten HE)

---

Helsingissä 15 päivänä helmikuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

|      |                          |                       |
|------|--------------------------|-----------------------|
| pj.  | Henrik Lax /r            | Paula Lehtomäki /kesk |
| vpj. | Matti Vähänäkki /sd      | Kari Myllyniemi /kesk |
| jäs. | Sulo Aittoniemi /alk     | Kirsi Ojansuu /vihr   |
|      | Leena-Kaisa Harkimo /kok | Veijo Puhjo /vas      |
|      | Erkki Kanerva /sd        | Mauri Salo /kesk      |
|      | Toimi Kankaanniemi /kd   | Timo Seppälä /kok     |
|      | Annika Lapintie /vas     | Marja Tiura /kok.     |

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.